

HUNSRIK 1487

Haloo, hier is Solange Hamester Johann, fom Projekt Hunsrik
21 FEEPRUAR – WELTS TAACH FON TE MOTER XPROOCH

In 1948 waar ti Uniwersal Teklaratsioon fon te Mënxe Rechte aus kep,
woo aan saat tas yeete ëne ale rechte un ale frayheete hat, oone unerxiit fon rase
ore xprooch;

In te tswaay Internatsionale Pakte fon 1966:

- iwer siwile un politixe rechte un
- iwer ti ekonoomike, sosiale un kulturele rechte, **wërt erklëärt tas te mënxe net fray sin khan** oone ti kontitsioone woo iim meechlich mache sayn siwile un politixe rechte, soo wii sayn ekonoomike, sosiale un kulturele rechte aus iipe;

Tsayt 1982, wan ti UNESCO ti eyerxt fersammlung kemach hot in Paris iwich
IMATERIAL ÈREPXAFT FON TE FOLEKE, wërt xon fiil mee acht kep too truf,
awer extra mier, xermaanixe nookhomer fom Brasil un Siit Amëërika mise uns
noch samle als en folek woo en raych èrepxaft hot fer se xitse un eere.

In te Teklaratsioon fon Recife-Brasil, von 1987, hat te 22° Seminaar fon te
Internatsional Asosiatsioon fer te Tesenwolwimënt fon te Interkultural
Komunikatsioon rekomenteyert tas es important weyer tas ti ONU en Uniwersal
Teklaratsioon fon te Linkwistike Rechte aus kewe teet;

Tan, in en fersammlung fon te ONU fon 1992, kept ti Teklaratsioon iwer ti Rechte
aan kesaat fon mënxe woo fer natsionale ore ëtnixe, relijioose un linkwistike
minoriteete keheere. Un, tan, xliislich, wërt in 1996 ti UNIWERSAL
TERKLARATSIOON FON TE LINKWISTIKE RECHTE foer kextelt;

Tan, in 1999, te INTERNATIONALE TAACH FON TE MOTER XPROOCH
ins leewe keruuf kep, fer ti linkwistik un kulturele tiwersiteet tswixe te ferxiitne
natsioone se promoweere.

Im yoer 2006 is en Puplik Autiëns, kemach kep in te Feteral Khamer in Brasilia
kemach kep, fer ti lekalisiirung fon te Xprooche fom Brasil aanfange, woo te
Projekt Hunsrik un ti UFRGS tayl kenom hon, fer ti Hunsrik Xprooch
representeere, un too is te “Inwentarium fon te Linkwistik Tiwersiteet im Brasil”
autoriseyert kep, was im Tekrët fon 2010 sayne hooch phunkt hat, woo ti
BRASILIANIXE XPROOCHE in setst:

- 250 Intiaaner Xprooche un
- 56 Inwanerungs Xprooche.

En lange weech pis unser rechte uf papier keprung kep sin, ti rechte fon ale mënxe
un ale foleke.

Was kans traurich is, tas imer noch hayt, sokaar unser aychne folek, tuut keeche xafe fer unser rechte ans licht pringe: mier khëmfe xon fole 19 yoer fer tii rechte woo mer ferlange un aus iipe khëne, penutst khëne, awer tas kept taachlich kontesteyert:

- fon leerer fom standart taytx,
- fon unser aychne xermaanixe nookhomer,
- fon mënxe woo net unser kexichte khëne,
- mënxe woo niks iwer ti kexichte fon te xprooche khëne.

Tsum xlus, wole mer saan tas mier - xermaanixe foleke fom Brasil, mise fon too uns en payxpiil ap kuke fer unser kultur un tratitsioone aach imer xtërker wayter hale.

Xeene kruus aus Thee Walt.